

เสวนา คลังสมอง-คลังปัญญาสยาม (ครั้งที่ 32)

เรื่อง “การพลิกโฉมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไทย เพื่อรับความท้าทายใหม่ของโลก”

โดย ศ.เกียรติคุณ ดร.ยงยุทธ ยุทธวงศ์ (นายกสภามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี)

วันศุกร์ที่ 4 เมษายน 2568 เวลา 14.00 - 15.00 น. ณ สถาบันคลังสมองของชาติ และ
ผ่านระบบ VDO Conference (ZOOM)

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายหลายประการในยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการกีดกันทางการค้า ภัยพิบัติธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี บทความนี้นำเสนอ มุมมองของ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. ยงยุทธ ยุทธวงศ์ นายกสภามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ผู้มีบทบาทสำคัญในการบุกเบิกวงการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทย เกี่ยวกับการพัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไทยเพื่อรับมือกับความท้าทายต่างๆ ที่กำลังเกิดขึ้น

1. สถานภาพปัจจุบันและปัญหาของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไทย

ประเทศไทยมีการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาสำคัญคือเรายัง ก้าวหน้าไม่ทันประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน ในอดีตประเทศไทยเคยอยู่ในระดับที่ 2 หรือที่ 3 ของ อาเซียน รองจากสิงคโปร์ และแข่งขันใกล้เคียงกับมาเลเซีย แต่ปัจจุบันไทยตกไปอยู่ในอันดับที่ 8-9 ของอาเซียน ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันระดับโลกของไทยในปีที่ผ่านมา จาก 67 ประเทศที่พัฒนาแล้ว ไทยได้อันดับที่ 25 ซึ่งถือว่าไม่แย่นัก แต่ไทยยังคงได้อันดับต่ำในสองด้านหลัก คือ ด้าน การศึกษาและด้านวิทยาศาสตร์ ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถขยับขึ้นไปอยู่ใน 20 อันดับแรกได้ ทั้งที่มีศักยภาพ เพียงพอ

2. ปัญหาสำคัญของไทยมีหลายประการ

- การขาดแคลนบุคลากร ประเทศไทยมีนักวิทยาศาสตร์และนักเทคนิคเพียง 17 คนต่อประชากรหมื่นคน ขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วมี 50-100 คนต่อประชากรหมื่นคน
- การลงทุนไม่เพียงพอ ไทยลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาเพียงร้อยละ 1.2 ของ GDP โดยภาครัฐลงทุนเพียงร้อยละ 0.2 เท่านั้น
- สังคมผู้สูงอายุและการสูญเสียกำลังคน ไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว และคนที่มีความสามารถจำนวนมากเลือกไปทำงานในต่างประเทศที่ให้ค่าตอบแทนและสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีกว่า
- ปัญหาด้านทัศนคติและวัฒนธรรม วัฒนธรรมไทยที่เน้นความสนุกสนาน ไม่ชอบอ่านหนังสือ และขาดความจริงใจในการเรียนรู้ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3. ความท้าทายใหม่ของโลกที่ส่งผลต่อประเทศไทย

- การเปลี่ยนแปลงของภูมิรัฐศาสตร์โลก สหรัฐอเมริกากำลังแยกตัวออกจากประชาคมโลกมากขึ้นมีการขึ้นภาษีนำเข้าสินค้าจากไทยสูงถึงร้อยละ 36-37 ซึ่งแสดงว่าสหรัฐฯ มองไทยเป็นคู่แข่งทางการค้า
- การเคลื่อนย้ายของแรงงานทักษะสูง คนที่มีทักษะสูงสามารถทำงานได้ทั่วโลกทำให้เกิดการแข่งขันเพื่อดึงดูดคนเหล่านี้ หากไทยไม่สร้างสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดคนทำงานไว้ก็จะสูญเสียกำลังคนคุณภาพ
- การปรับตัวของอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมที่เป็นจุดแข็งของไทย เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ กำลังเปลี่ยนแปลงด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ หากไทยปรับตัวไม่ทัน อาจสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน

4. แนวทางการพลิกโฉมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไทย

- การปรับปรุงระบบนิเวศสำหรับบุคลากร ประเทศไทยต้องสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการทำงานของนักวิทยาศาสตร์และนักเทคโนโลยี โดยเฉพาะในเรื่องค่าตอบแทนที่เหมาะสมและการสนับสนุนการวิจัย
- การเพิ่มการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา รัฐบาลควรเพิ่มการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะในสาขาที่ไทยมีความเข้มแข็ง เช่น วิทยาศาสตร์การแพทย์ การเกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ
- การดึงดูดและรักษามูลค่าที่มีความสามารถ ไทยต้องมียุทธศาสตร์ชัดเจนในการดึงดูดและรักษามูลค่าที่มีความสามารถ ทั้งคนไทยและชาวต่างชาติโดยอาจเปิดกว้างมากขึ้นสำหรับแรงงานทักษะสูงจากต่างประเทศ

- การปฏิรูประบบการศึกษา มหาวิทยาลัยต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมปัจจุบัน เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเก็บเครดิตเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต และเน้นการสร้างทักษะที่นำไปใช้ได้จริงมากกว่าการได้รับปริญญาบัตรเพียงอย่างเดียว

5. การแบ่งชั้นทางสังคมโลกในอนาคต

ในอีก 50 ปีข้างหน้า สังคมของโลกอาจแบ่งเป็นสองวัฏจักร คือ “วัฏจักรบน” กลุ่มคนที่มีทักษะสูงสามารถเคลื่อนย้ายและทำงานได้ทั่วโลก มีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดี “วัฏจักรล่าง” กลุ่มคนที่มีทักษะต่ำไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย จะติดอยู่ในท้องถิ่นของตน มีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่า โดยประเทศไทยเสี่ยงที่จะกลายเป็นประเทศที่เหลื่อมล้ำประชากรในวัฏจักรล่าง ในขณะที่คนที่มีความสามารถจะย้ายไปทำงานในต่างประเทศ หากไม่สามารถสร้างระบบนิเวศที่ดึงดูดและรักษาคนเหล่านี้อยู่ได้

6. สรุป

การพลิกโฉมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไทยเพื่อรับมือกับความท้าทายใหม่ของโลกจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคการศึกษา ในการสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาและรักษาบุคลากรที่มีความสามารถ รวมถึงการลงทุนในการวิจัยและพัฒนาที่เพียงพอ หากไทยไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก อาจเสี่ยงต่อการเป็นเพียง “วัฏจักรล่าง” ของสังคมโลกที่ขาดศักยภาพในการแข่งขัน ในขณะที่คนที่มีความสามารถจะเคลื่อนย้ายไปอยู่ในประเทศที่มีระบบนิเวศที่ดีกว่า ทุกคนจึงมีส่วนร่วมในการช่วยกันพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้าอย่างยั่งยืน เพื่อให้คนรุ่นต่อไปมีฐานะและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมถึงมีศักยภาพในการแข่งขันกับนานาประเทศได้ ผลของการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในวันนี้จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนไทยในอีก 50 ปีข้างหน้า

7. ช่องทางการติดตามรับชม

สามารถติดตามรับชมย้อนหลังได้ที่ “YouTube” สถาบันคลังสมองของชาติ

วันที่ 16 พฤษภาคม 2568